

1 3683

I.

Södra Hultseröds fideikommiss.

Till Billinge församling, som är ganska vidsträckt hör ett par byar i norra delen av socknen med namnen Södra och Norra Hultseröd.

Södra Hultseröd har genom testamente av Eric Magnus Lillienberg, lagman i Kristianstad blivit skänkt såsom fideikommiss inom släkten Weibull. Lagman Lillienberg, som jämväl ägde Ågerups fideikommiss i N.Rörums socken, hade stått fadder till Eric Mathias Weibull född i april 1738 i Lyby och han fick såsom faddergåva av ovannämnde Lillienberg, S.Hultseröds fideikommiss i Billinge socken, som sedan gått i arv inom den Weibullska släkten. Förste ägaren till detta lilla skogsfideikommiss blev student i Lund 1854. Han flyttade dock ej till sin egendom förrän 1802 där han dog 1805. Han var gift med Eva Birgitta de Creaux född 18/10 1741 i Lund och död på S.Hultseröds fideikommiss den 28/1 1814.

Dessa hade elva barn av vilka yngste sonen Gustaf född den 24/6 1781 blev fideikommissari till S.Hultseröd. Han dog den 7/8 1859 och var gift med Christina Lovisa Lindh, klockaredotter från Hög.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

S.Hultseröds
fideikommiss.

Hon var född den 22/5 1794 i Höör och dog i ~~57~~ S.Hultseröd 29/5 1846.

Dessa hade två söner och ~~fynn~~^{/två/} döttrar. Sönerna hette Erik och Carl och döttrarna Eva och Cerafia. ~~Örden~~ Gården delades i fyra delar och är allt fortfarande ~~o~~ i detta skick. Döttrarna gifte sig ~~med~~ både två med skomakare. Evas make hette Anders Rosberg och Cerafias Christian Anderberg. Trots sina yrke^{er} ~~övertogo~~ de sina hustrurs egendomar och slog sig på lantbruk och därför äges nu S.Hultseröds fideikommiss dels av två ~~grena~~^W/Weibull och dels av ättlingar tillhörande släkterna Anderberg och Rosberg.

Gårdarna äro icke stora och särskilt de, som tillhöra Weibullarna, ligger ganska ödsligt. ~~xxxx~~ Dessa gårdar ligga ej långt från Bögerup i vars närhet själva stamgården legat.

De gårdar, som tillhöra släkterna Rosberg och Anderberg, ligga vid den väg, som förbinder Billinge med Hallaröds församling, så de ligga ej så avsides, som de Weibullska gårdarna.

Slakten tillhör den bekanta slakten Weibull, från vilken ett flertal vetenskapsmän utgått, men de här boende äro typiska lantbrukare.

3 3683
II.

Bögerup förr i världen.

Gården Bögerup, vilken nu tillhör Stockamällan, men innehaves på arrende av en bror till framlidne grosshandlare Wilh. Sonesson. bestod förr av två ~~gårds~~ sammanbyggda gårdar och innehades innan ovan-nämnde ägare inköpte och sammanslog dem, av lantbrukarna Nils Åkesson och Carsten Nilsson. Mitt i gården låg en länga, som avdelade gårdsplat-sen. Gårdarna voro sammanbygda för att man skulle bättre kunna skydda sig. Snapphanarna lära nämligen ha huserat rätt mycket i denna trakt.

I den s. k. Löftaskobacken i närheten av Billinge säges snapp-hanr vara begravda, och i närheten av Bögerup finnes en åker, som kallas Snapphanekärret. Varav namnet härleder sig säger sig ju själv.

I Bögerup fanns förr ett bränneri, vilket naturligtvis för länge sedan är nedlagt. -----

III.

Billinge socken och dess gränser.

Billinge socken i Onsjö härad, Malmöhus län, ligger i Mellersta Skåne och kan egentligen sägas tillhöra den s. k. risbygden. Där är ej

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bögerup förr
i världen.

Billinge sock-
en och dess
gränser.

/slättland/
 så mycket ~~skog~~, som i Bosarp och Stehag och ej så mycket skogsbygd, som
 i Hallaröd och Munkarp, vilka väl till största delen får räknas till
 skogsbygden. Socknen gränsar i söder, sydost och sydväst til Stehag och
 Bosarp, i väster och nordväst till Ask och Röstånga, i norr och nordöst
 till Riseberga och Hallaröd och i öster till N. Munkarp.

Socknen är huvudförsamling i Billinge-Röstånga pastorat och
 omfattar förutom kyrkbyn och stationssamhället Billinge, byarna Gunnaröd,
 Bäringe, Killeröd, N. och S. Hultseröd, Bögerup, Ekeröds- och Wärsletts- samt
 Strörrödsgårdarna och industrisamhället Stockamöllan. Av dessa äro Bä-
 ringe, Killeröd, Gamla och Nya Wärslett, Ströröd, Ekeröd ^{och} en gård ~~in~~ i
 närheten av Killeröd kallad Sjöhuset tillhöriga Trolleholms fideikom-
 miss, medan de övriga äro i enskild ägo.

Rönneån genomflyter socknen och i närheten av Lindells gård
 i Billinge, nu tillhörig löjtnant Wilh. Sonesson, Stockamöllan finnes
 en vacker skog med en dalgång, som genomflytes av en bäck. Denna lilla
 idylliska plats kallas Lilla Skärälid, ty det har en viss likhet med
 berget med samma namn. Fast det naturligtvis ej tillnärmelsevis kan mäta
 sig med detta i höjd. Platsen ligger ganska avskild och är ej känd utan

av bygdens egna invånare, trots att den är väl värd ett besök.

IV.

Svenskinga-eller Stenbocksvadet.

I omödelbar närhet av vägen mellan Stockamöllan och ~~XXXXX~~ Bögerup har framlidne grosshandlare Wilh. Sonesson å Stockamöllan låtit resa en minnessten vid den plats där den svenska hären under Magnus Stenbocks befäl gick över Rönneån på vägen ~~mot~~ till slaget vid Hälsingborg. Hären, som legat förlagd i W. Rörum kom härifrån och måste vid denna plats gå över Rönneån på vars andra sida i trakten av Bosarp och Stehag danskarna voro förlagda. Enl. Stilles "Skånska kriget 1709-10" gjorde Stenbock ett utfall mot danskarna från denna punkt och det kom till en mindre drabbning i närheten av Bosarps kyrka, vilken utföll till svenskarnas seger. Danskarna drevos nämligen på flykten och förlorade ett 40-tal i döda och sårade.

För att hugfästa minnet av att dessa trupper, som vunno en så avgörande seger vid Hälsingborg, ^{*gick över Rönneån*} låt Grosshandlare Sonesson på 200-årsdagen av denna händelse, resa stenen, som bär denna inskription.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svensking-el-
ler Stenbocks
vadet.

6 3683

"PÅ VÄG TILL SEGERN VID HELSINGBORG GÖCK HÄR VID STENBOCKSVADET
/R/
VID HASSLEBO OCH VID FORESTAD DEN SVENSKA ARMÉN ÖFVER RÖNNEÅN
DEN 18 FEBRUARI 1710!"

Platsen för övergången kallas Stenbocks-eller Svenskingavadet.

Platsen där stenen är rest har ett utomordentligt vackert läge på en
höjd ovanför Rönneån i den vackra bokskogen mellan Stockamöllan och
Bögerup, med en hänförende utsikt över ån, som här slingrar sig fram i
mjuka linjer.

V.

Stockamöllan.

Stockamöllan.

Stockamöllan i Billinge socken bör ha en egen liten beskriv-
ning, ty detta lilla mönstersamhälle i Rönneåns dalgång har tillkommit
~~genom~~ huvudsakligen genom en människas duglighet och energi. Skaparen
av detta samhälle är grosshandlaren Wilh. Sonesson, och då hans namn är
så intimt knutet till detta samhälle kan man ej undgå, att lämna några
biografiska upplysningar om honom jämte en översikt över Stockamöllans
utveckling. Då jag själv under två somrar varit trädgårdselev på ifrå-
gavarande plats är jag ju väl förtrogen med ~~dess~~ verksamhet ^{uppgifter} och då

jag dessutom haft förmånen att känna grosshandlare Sonesson kan jag lämna uppgifter grundade på egna erfarenheter och samtal med nämnda person.

Grosshandlare Sonesson, var född på Stockamöllan den 18 januari 1855, vilken egendom innehafts av samma släkt sedan 1700-talet. Efter genomgången skola i Lund fick han 1874 anställning vid Holmbergs mekaniska verkstad därstädes, i vilken firma han blev delägare, och där han kvarstannade till 1891 ~~xxxx~~ då han grundade den välkända maskinfirman Wilh. Sonesson & Comp i Malmö. År 1893 inköpte han fädernegården Stockamöllan där fadern under många år idkat kvarnrörelse. Några år senare inköpte han den i närheten liggande gården Bögerup och sedan har han inköpt flera gårdar i Billinge samt skogsmarker i Hallaröd och N. Rörum så att Stockamöllans ägor nu omfattar omkring 1,300 tunnland mark till största delen väskött skogsmark, varifrån en stor del av det för sågverksrörelsen behöfliga virket hämtas.

Efter inköpet av Stockamöllan grundade han den träindustri, som snart skulle göra det lilla samhället känt vida över Skånes gränser. Ett sågverk anlades, som snart utvecklades för tillverkning av ett

flertal alster inom träförädlingsindustrin. För något mera än ett tiotal år sedan flyttades den huvudsakliga sågverksrörelsen till Billinge station där Rönneådalens A.B. nu driver sin verksamhet. För att anskaffa behövt järnvaru-material för de skottkärror och transportvagnar man tillverkar anlades även en mekanisk verkstad, vilken sysselsätter ett flertal arbetare.

I och med den ökade ~~arbetsstyrkan~~ arbetsstyrkan kom behovet av arbetarbostäder att bli aktuell, men frågan löstes av grosshandlare Sonesson på hans egen bekostnad, i det han byggde de behövt bostäderna för såväl arbetare, som tjänstemän. Trevliga stugor byggdes kring vilka små trevliga trädgårdstäckor anlades och snart hade det vuxit upp ett helt litet samhälle. ~~xx~~ Men det var ej blott bostäder för de olika befattningshavarna, som byggdes. För att få det ~~så~~ så bekvämt, som möjligt, anlade man post- och telefonstation samt affär, kaffè och pensionat. Det senare för såväl de av tjänstemännen, som voro i behov av inackordering som för de talrika turister, som besöka platsen.

Eftersom befolkningen ökades, ökades också barnantalet och för att bespara dem den långa skolvägen till Billinge anlägde grosshandlare

/små-/
Sonesson en skola i Stockamöllan, vilken nu utökats med även en folkskola. Ett rikhaltigt bibliotek finnes även där arbetarna ha rik tillgång till litteratur på olika områden. En föreläsningssällskap bildades för närmare ett 40-tal år sedan där många lärariska föreläsningar hållits.

För några år sedan anlades en idrottsplats, även den på ~~ägarens~~ grosshandlare Sonessons bekostnad och därmed tänkte han även på ungdomens fysiska fostran.

Grosshandlare Sonesson hade emellertid ej endast en praktisk blick, för vad tiden krävde utan han hade även blick för det värde, som låg i vår gamla snart försvinnande bondekultur och resultatet av detta blev att han inrättade ett hembygdsmuseum i Billinge på den s.k. Gamlegård, en gammal bondgård som gått i arv inom samma släkt under över hundra år. Här har samlats en hel del äldre saker, som ge god belysning av allmogens levnadssätt under forna dagar.

Grosshandlare Sonesson var en person, som ville sitt folks väl och det var kan man säga ett partiarkaliskt förhållande mellan arbetsgivare och arbetare, och ingen, som verkligen behövde hjälp värdjade ~~från~~

förgäves till hans goda hjärta. Han tog noga reda på sina arbetares förhållande och för alla hade han ett vänligt ^{ans} Av alla såväl stora, som små var "Grosshandlaren" avhållen. Det var nämligen den allmänna benämningen på honom. Därför blev det också sorg i det lilla samhället när han ~~xx~~ slutade sin långa och gagnande levnad. Det är ett vackert livsverk han har utfört och minnet av honom kommer säkerligem länge, att bevaras åt eftervärlden i den bygd för vilken han betytt så mycket.

Grosshandlare Sonesson dog i slutet av sept. eller början av okt. ~~19~~ 1931.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
